

VÖLGYESI Levente
habilitált egyetemi docens
PPKE JÁK

DOI: 10.15170/DIKE.2022.06.02.13

Az 1983. évi Codex Iuris Canonici házasságok érvénytelenségét kinyilvánító peres eljárásainak gyakori jogcímei a kortárs bírósági gyakorlat fényében

Frequent Legal Grounds of Lawsuits for Annulment of Marriages in the 1983 Codex Iuris Canonici in the Light of Contemporary Court Practice

This study reports on the matrimonial litigation proceedings of contemporary cases. Standing based on the method of legal comparison, it is possible to investigate the substantive matrimonial law of a sovereign legal system, primarily from the aspect of practice. The author primarily wishes to share his own practical experiences with the professional reader. The reform of the Codex Iuris Canonici is based on the theological reform of the Second Vatican Council, which placed pastoral aspects before jurisprudential aspects, thus the resulting Code (1983) also looks at the institution of marriage through the lens of a love relationship, not denying the contractual nature, but not emphasizing it either. Nowadays, most court proceedings are typically run on three legal grounds, so the study is limited to describing them. The presentation relies on three sources: the judgments of a local ecclesiastical court, canonical publications, and the opinions of the Rota Romana.

Keywords: *canon law, marriage, legal practice, annulment*

1. Előszó

Ritka alkalom, amikor egy jogtörténész hatályos kánonjogi témában publikál. Ráadásul jelen írásban arra törekszik írója, hogy a megjelenéssel szinte egyidőben lezárult peres eljárásokról tudósítson. Teszi ezt inkább, mint gyakorló kánonjogász, szentszéki kötelékvédő. Ez az írás annyiban keltheti fel az olvasó figyelmét, hogy a jogösszehasonlítás módszerének talaján állva lehetőség nyílik egy idegen, szuverén jogrendszer házassági anyagi jogába betekinteni, miközben elsősorban a praxis oldaláról mutatja be a jogintézményeket. Viszont maga az elemzés nem a teljesség igényével készült, tekintettel arra, hogy a szerző elsősorban a saját gyakorlati tapasztalatait kívánja megosztani a szakmai közönséggel.

Egy előszóhoz híven és a kánoni iskola elveit tiszteletben tartva,¹ a köszönet nyilvánítása az első szó, tekintettel arra, hogy a megjelenő gondolatok erőteljesen támaszkodnak a *Váci Püspöki Bíróság* (továbbiakban: VPB) ítéleteinek indokolására, amelyeknek itt megjelenő sorai *Lieber Mária Katalin* előadóbíró szabatos megfogalmazásait dicsérik.

¹ SZUROMI, Egyházi jogi metodológia 171.

Az Egyházi Törvénykönyv reformja a II. Vatikáni Zsinat teológiai reformján alapszik, amely a pasztorális szempontokat a jogtudományi szempontok elé helyezte, így a megszülető 1983. évi kódex a házasság intézményét is inkább a szeretetkapcsolat szemüvegén keresztül nézi, a kontraktuális jelleget nem tagadva, de nem is hangsúlyozva. Bár az Egyházi Törvénykönyv továbbra is a házasság érvénytelenségi jogcímeit széles skálán és differenciáltan szerepelteti, követve a kétezer éves hagyomány vívmányait, mégis jellemzően a perek döntő többsége három percímet szokott szerepeltetni, így ezek ismertetésére szorítkozik a tanulmány.

Bár a jogesetek tanulságait egyetlen egyházi bíróság működésén keresztül ismerheti meg az olvasó, a reflexiók – a felvonultatott szakirodalmon túl – az egyházi legfelsőbb bíróság, a *Rota Romana* (továbbiakban: RR) szentenciáin alapulnak.

2. Bevezetés

A II. Vatikáni Zsinat tanítása szerint az ember csak akkor találhat önmagára, ha őszintén ajándékol adja önmagát.² Ez valósul meg férfi és nő házassági egyesülésében. A felek a kölcsönös és visszavonhatatlan beleegyezésükkel olyan élet- és szeretetközösség kialakítására vállalkoznak, amely nemcsak a házastársi jogok és kötelességek elméleti síkon való elfogadását jelenti, hanem e jogok és kötelességek gyakorlati megvalósítását is.³ Ezen jogok és kötelességek átadását jogilag nem könnyű behatárolni. A személy képességét a másik féllel kialakított viszonyában kell szemlélni, ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a beleegyezésre való képtelenség a házasságra vonatkozik, nem pedig a személyre. Ahhoz, hogy valaki olyan házassági beleegyezést nyilvánítsa ki, amelyben a férfi és a nő visszavonhatatlan szövetségében – itt már nem a szerződés szó szerepel – kölcsönösen átadják és elfogadják egymást, házasság létesítése céljából,⁴ szükséges, hogy a konszenzus célja kifejezetten a házasság legyen, annak a céljaival és javaival, és az illető képes legyen ezen elemek reális megítélésére, valamint képes legyen a házassággal járó lényegi kötelezettségek teljesítésére is.⁵

A II. Vatikáni Zsinat a házasság lényegét a következőképpen fogalmazta meg: a keresztény hitvesek a házasság szentségének erejével – amelynek révén Krisztus és az Egyház egysége és termékeny szeretete misztériumában részesednek és azt megjelenítik – a házas életben, továbbá a gyermek elfogadásával és nevelésével kölcsönösen segítik egymást.⁶ Ez a szövetség – amely több egy polgári jellegű szerződésnél – a visszavonhatatlan személyes beleegyezés által jön létre, és ez a kötelék nem az ember szabad akaratától függ.⁷ A férfi és nő ilyen egyesülését *Jézus Krisztus* – két megkeresztelt személy között – szentségi rangra emelte. Az így megszentelt, gazdagított és megvilágosított szeretet az, amely egyesíti a házastársakat. Érzelmi, spirituális és önzetlen egység, amely akkor is megmarad, amikor az érzelmek és szenvedélyek elcsitulnak. Ez a Szentlélektől belénk árasztott, erős szeretet ugyanis a *Krisztus* és az emberiség közötti megbonthatatlan szövetség

² II.VZS GS 24.

³ RR *coram* Serrano, 1973. április 5.

⁴ CIC 1057. kánon 2. §.

⁵ VPB PB 4/2022.

⁶ II.VZS LG 11.

⁷ II.VZS GS 48.

tükröződése,⁸ amely a legvégsőig elmenő odaadásban *Krisztus* kereszthalálában érte el csúcspontját.⁹

A II. Vatikáni Zsinat tanítása szerint továbbá a házassági szövetség a visszavonhatatlan személyes beleegyezés által jön létre. A házastársak elfogadják a kihívást és a vágyat, hogy együtt öregedjenek meg és teljenek be napjaik, és ezzel tükrözik *Isten* hűségét.¹⁰ Így az emberi tetteiből, amellyel a házastársak kölcsönösen átadják és elfogadják egymást, *Isten* rendelkezéséből szilárd intézmény keletkezik a társadalom színe előtt is; ez a szent kötelék mind a házastársak és a gyermek, mind a társadalom javát tekintve túlmutat az emberi szabad akaratot.¹¹ A férfi és nő között létrejött házassági szövetség a szerződő felek részéről egész életre szóló jogokat és köteleességeket tartalmaz, amelyek egymással szoros összefüggésben vannak. A Szentírás ezt a következőképpen fejezi ki: ezért az ember elhagyja apját és anyját, a feleségéhez ragaszkodik, és a kettő egy testté lesz.¹² A „ragaszkodik” ige a héber eredetiben szoros együttlétet, fizikai és benső egyesülést jelent, az *Istennel* való egyesülésre is utalva. Így nemcsak a szexuális és testi dimenziójában utal a házastársi egyesülésre, hanem a szerető, önkéntes odaadásban is. Ezen egyesülés gyümölcse az egy testté válás.¹³ Ebből a ragaszkodásból fakad a felek között létrejövő egység, a másik javát kereső élet, a felbonthatatlanság.¹⁴

A házasságot a jogképes felek törvényes beleegyezése hozza létre, amelyet semmiféle emberi hatalom nem pótolhat.¹⁵ Ahhoz, hogy valaki olyan házassági beleegyezést nyilvánítsa ki, amelyben a férfi és a nő visszavonhatatlan szövetségében kölcsönösen átadják és elfogadják egymást, házasság létesítése céljából,¹⁶ szükséges, hogy kellően érett legyen és alkalmas legyen a házassággal járó terhek vállalására. A házastársi szövetség természeténél fogva a felek javára, valamint gyermekek nemzésére és nevelésére irányul.¹⁷ Mindkét házastársnak egyenlő kötelezettségei és jogai vannak mind ahhoz, ami a házastársi életközösséggel együtt jár.¹⁸ Aki képtelen ezen jogok átadására és kötelezségei teljesítésére, vagy nem képes megítélni, hogy miben állnak ezek a kötelezségek és jogok, az érvénytelenül házasodik, amely állapot szolgáltat a házasság érvénytelenítésének kinyilvánítására irányuló egyházi peres eljárásra.¹⁹

A házasság szentségében a keresztyén házastársak arra kapnak meghívást, hogy valóságosan részesüljenek annak a visszavonhatatlan szövetségnek, amely *Krisztust* köti az Egyházhhoz, az ő menyasszonyához, akit mindvégig szeretett. A szentségi ajándék egyidejűleg meghívás és parancs a házastársak felé, hogy szüntelenül őrizzék a hűséget,²⁰ nehézségek és próbatételek idején is.²¹

⁸ Amoris Laetitia 120.

⁹ VPB PB 5/2022.

¹⁰ Amoris laetitia 319.

¹¹ II.VZS GS 48.

¹² Mt 10, 1–12.

¹³ Amoris laetitia 13.

¹⁴ VPB PB 3/2022.

¹⁵ CIC 1057. kánon 1. §.

¹⁶ CIC 1057. kánon 2. §.

¹⁷ CIC 1055. kánon.

¹⁸ CIC 1135. kánon.

¹⁹ VPB PB 19/2021.

²⁰ Familiaris consortio 20.

²¹ VPB PB 1/2022.

A következőkben azt a három percímet tekintjük át, amelyek a legtöbb egyházi házassági perben szerepet kapnak, s amelyek alapján a bíróságok lehetőséget láthatnak a házasság érvénytelen voltának kinyilvánítására.

3. Az ítélőképesség súlyos hiányosságai (1095. kánon 2. pont)

A CIC 1095. kánonjának második pontja szerint képtelenek a házasság megkötésére azok, akik súlyos ítélőképesség-hiányban szenvednek azokat a lényeges házassági jogokat és kötelességeket illetően, amelyeket kölcsönösen át kell adniuk és el kell fogadniuk.

A házasságot nem lehet a felek vagyonszövetségére, azaz az ágy és az asztal közösségére, sem a testhez való jog átadására és elfogadására leszűkíteni. Az egyházi bíróságok a Tanítóhivatal megnyilatkozásait követve a férj és feleség közötti kapcsolatot belső személyi kapcsolatnak, a személyek között elképzelhető legszorosabb kapcsolatnak,²² a személyiség intim és tevékeny kapcsolódásának nevezik.²³

A jog szerint, de magánál a dolog természeténél fogva is képtelenek a házassági beleegyezés megadására és így az érvényes házasság megkötésére azok, akiknek az ítélőképessége súlyosan hiányos azokat a lényeges házastársi jogokat és kötelességeket illetően, amelyeket a feleknek kölcsönösen át kell adniuk egymásnak, illetve el kell fogadniuk egymástól. Aki tehát képtelen annak megítélésére, hogy mit jelent felelősen vállalni a gyermeket és annak felnevelését, a hűséget, a felbonthatatlanságot, valamint az egész életnek a felek javát szolgáló közösségét, az ezekkel járó kötelezettségeket, az nem tud érvényes házasságot kötni.²⁴

Az ítélőképesség az értékelő-gyakorlati szférába, az akarat és döntés területére tartozik. Ennek megjelenése a tudatban későbbi, mint az ész használata. Oka lehet a pszichikai éretlenség, az érzelmi éretlenség. Ennek jele a nárcizmus, egoizmus, szorongás, túlérzékenység, akaratgyengeség.²⁵ Aki házasságot köt, egész életre szóló és az egész személyt érintő elkötelezettséget vállal. Ehhez pedig fejlett ítélőképesség szükséges. Az értelem használatán túl a házasságkötés cselekedetének fontosságához mérten érett ítélőképességre van szükség. Ennek hiányát gyakran személyiségi éretlenségnek vagy érzelmi éretlenségnek nevezik a *Rota Romana* bírái.²⁶ Ennek az éretlenségnek főbb jellemző vonásai a következők: önzés, impulzivitás, amoralitás, a szégyenérzet hiánya, a mástól való egészségtelen függés, gyermeteg cselekvés. Különösen is jellemző ez az egoisztikus, narcisztikus személyiségzavarra. A narcisztikus személy az interperszonális relációban a partnerét mint tárgyat kezeli, kihasználja a saját érdekében, és mindezt normálisnak tartja.²⁷ A nárcizmus képtelenné teszi az embereket arra, hogy túltekintsenek önmagukon, saját vágyaikon és szükségleteiken.²⁸ *Zuana* nyomán a következőkben lehet összefoglalni az éretlenség pszichés jegyeit: Azok a felnőtt emberek tekinthetők éretlennek, akikben fennállnak a gyermekekre, serdülőkre jellemző pszichés vonások. Az érzelmileg éretlen személyt

²² RR *coram* Anné, 1969. február 25.

²³ RR *coram* Serrano Ruiz, 1980. május 9.

²⁴ KUMINETZ, Katolikus házasságjog 193.

²⁵ KUMINETZ, Katolikus házasságjog 192.

²⁶ RR *coram* Stankiewicz, 1979. december 10.; *coram* Colagioanni, 1983. november 22.; *coram* Agustino, 1983. július 5.

²⁷ HÁRSFAI, Pszichopatológia a bíróságon 112.

²⁸ Amoris laetitia 39.

mélyen gyökerező önközpontúság jellemzi, amely gátolja a házastársi interperszonális kapcsolatokat, még abban az esetben is, ha esetükben is megfigyelhetők a felületes érzelmi megnyilvánulások.²⁹ *Pompedda* egy ítélete nyomán kijelenthetjük, hogy éretlen vagy hiányos az ítélőképesség, ha az alábbi három hipotézis legalább egyike fennáll: 1. az elégséges észbeli ismeret hiánya a beleegyezés tárgyára vonatkozóan; 2. az elégséges ítélőképesség és kritikus tudatosság a házassági köteleességekre vonatkozóan; 3. a házasulandóból valamilyen belső hajlam miatt hiányzik a belső választási szabadság és akarat autonómiája, ami miatt nem képes a házasság lényegi köteleességeinek a megfelelő értékelésére.³⁰

Tehát azt kell megvizsgálni, hogy a felek képesek voltak-e helyesen megítélni, hogy a házasság a fentiek szerinti bensőséges, egymásra utalt kapcsolat, illetve képesek voltak-e egy ilyen jellegű sorsközösség³¹ kialakítására.³²

A házasságkötés kritikus megismerést kíván. Az ítélőképesség nem azonos a tudatlansággal, a fel nem fogással és a figyelmetlenséggel. Az ítélőképesség hiánya létezhet akkor is, ha megvan a valóság kellő ismerete, viszont amennyiben nem fogja fel a dolgot, úgy nem tud ítéletet alkotni róla. Bár a házasságra a természet készíti az embert, és ezért kevesebb figyelmet igényel, mint azok a jogügyletek, amelyekkel szemben a természet közömbös, ugyanakkor a házasság egész életre szól, és e vonása miatt megítélése különös nehézségekbe ütközik.³³

Aki tehát házasságot köt, egész életre szóló és az egész személyt érintő elkötelezettséget vállal. Ehhez pedig fejlett ítélőképesség szükséges. Az értelem használatán túl a házasságkötés cselekedetének fontosságához mérten érett ítélőképességre van szükség. Ez hiányzik akkor, ha valaki akár éretlensége, akár fiatal kora miatt nem képes ellenállni a benső ösztönzéseinek, és így képtelen teljesíteni a kötelességeit.³⁴

Mivel a házasság egész életre szól, és e vonása miatt megítélése különös nehézségekbe ütközik, gyakran előfordul, hogy aki általánosságban véve az ítélőképességének teljes birtokában van, ám a házassági jogokat és kötelezettségeket illetően mégis súlyos fokban hiányzik az értékelő képessége, az érvénytelenül köt házasságot. Ez figyelhető meg a személyiségfejlődés súlyos zavarai esetében is.³⁵

A házassági beleegyezésben a felek önmagukat adják át, és a házastársukat fogadják el mint egész személyt, az egész élet házastársi közösségének kialakítására.³⁶ Azt, hogy melyek a lényeges házastársi jogok és köteleességek, és mit jelent azok átadása és elfogadása, magának a házasságnak és a házassági beleegyezésnek a fogalmából állapíthatjuk meg. A házasság az egész élet közössége, amely természeténél fogva a házasfelek javára, gyermekek nemzésére és nevelésére irányul.³⁷ Lényegénél fogva felbonthatatlan és hűségre kötelez.³⁸ Bár az ítélőképesség kifejezést inkább csak a megítélés funkciójához kapcsolják általában, ami inkább, de nem kizárólag az értelem

²⁹ ZUANAZZI, *Psicologia e psichiatria* 384.

³⁰ RR *coram* Pompedda, 1978. november 25.

³¹ Modestinus; Dig.23.2.1.

³² VPB PB 4/2022.

³³ KUMINETZ, *Katolikus házasságjog* 193.

³⁴ VPB PB 5/2022.

³⁵ MÜLLER, *Sakramentenrecht II. Ehe* 23.

³⁶ CIC 1057. kánon 2. §.

³⁷ CIC 1055. kánon 1. §.

³⁸ CIC 1056. kánon.

képességéhez tartozik, valójában az ítélőképesség a konkrét házasság kapcsán a választás, vagyis az önmeghatározás képességét is magában foglalja, ami egy valóban emberi cselekvés, *actus humanus*. Ez inkább az akarathoz tartozik és feltételezi az elégséges belső szabadság meglétét.³⁹

Az ítélőképességet kánonjogi szempontból a házasságkötés vonatkozásában úgy lehet meghatározni, mint pszichés érettséget, amely lehetővé teszi a saját cselekedetek szabad és észszerű végrehajtását, amely által a személy meg tudja határozni saját magát a házassági kötelék megkötését illetően.⁴⁰ Az ítélőképesség súlyos hiányának vagy magának a hiánynak a megállapításához meg kell vizsgálni a tényeket, a körülményeket, a tanúk vallomását is. Mindez szükséges ahhoz, hogy meg lehessen állapítani, hogy fennállt-e olyan pszichés állapot a házasulandóban, amely képtelenné tette őt az érvényes beleegyezésre.

Amit említettük, az ítélőképesség az akarat és a döntés szférájába tartozik. Az éretlen személyiség jele, ha valaki konfliktuskerülő, vagy az interperszonális kapcsolataiban jelentkező problémák konstruktív megoldásai nehézséget jelentenek számára.⁴¹

Az ítélőképesség-hiány származhat az éretlenség mellett egyéb külső körülményből is, amely lerontja vagy megszünteti a belső szabadságot. Ilyen körülménynek tekinthető a szülők rossz házassága, az alkoholbeteg szülő, a családon belüli erőszak. Ami az alkohol-függőséget illeti: az alkoholizmusnak sok fajtája és az alkoholfüggőségnek különböző mértéke van.⁴² Nyilvánvaló, hogy a részegség állapotában elveszti esze használatát az az ember is, aki egyébként normális, ezért érvénytelen lesz a beleegyezése az 1095. kánon első pontja szerint. A hosszú távú alkoholizmus gyengíti a szellemi képességeket, ezért legalább a beleegyezés megadásakor fennáll a súlyos ítélőképesség-hiány, és ebben az esetben a konszenzus érvénytelen az 1095. kánon 2. pontja szerint. Az utóbbi évtizedekben számost olyan ügyben született döntés a *Rota Romana* bírósága előtt, amelyekben az ítélőképesség hiánya a belső szabadság hiányára vezethető vissza. Amint azt *Kenneth E. Boccafola* egy ítéletében megfogalmazta: a belső szabadság hiánya és az ítélőképesség hiánya egybeesik, mivel a választásbeli szabadság nem csak az akarattól, hanem a kritikai megismeréstől is függ.⁴³

Az ítélőképesség hiányának súlyosnak kell lennie, azaz lényegileg kell, hogy befolyásolja a házasulandó pszichés képességét, ami nem csak a belátási képesség súlyos zavarából fakadhat, amely megakadályozhatja az önátadás helyes megértését, hanem a választási képesség zavarából is, amely akadályozhatja a belső szabadság gyakorlását. A mérlegelés és a végső döntés folyamatát akadályozhatja az érzelmi vagy pszichoaffektív éretlenség, mivel ezek érintik a belső ösztönök, az érzelmek és az érzések szféráját.⁴⁴ Fontos megkülönböztetni a pszichikai ok klinikai és jogi súlyosságát, ez utóbbi az ítélőképesség hiányának a házasságkötéshez viszonyított arányára vonatkozik, így az ítélőképesség hiányosságának megvalósulásához a *Rota Romana* állandó és szilárd joggyakorlata nem követeli meg valamely súlyos személyiségzavar jelenlétét, elegendő a belső szabadság hiánya a házasságkötés idején.⁴⁵ A házassági beleegyezés olykor nem szabadon történik,

³⁹ RR *coram* Erlebach 2009. június 4.

⁴⁰ VILADRICH, Capítulo IV Del consentimiento matrimonial 1215.

⁴¹ ZUANAZZI, Psicologia e psichiatria nelle cause matrimoniali canoniche 234.

⁴² RR *coram* de Lanversin, 1989. március 1.

⁴³ VPB PB 3/2022 és 19/2021.

⁴⁴ RR *coram* Monier, 2012. január 20.

⁴⁵ RR *coram* Pompedda, 1992. október 27., Defilippi, 1999. június 10.

ami pedig szükséges az életállapot megválasztásához, és ez megtörténhet olyan személyek esetében is, akik egyébként szoros értelemben vett pszichopatológiás tüneteket nem produkálnak.⁴⁶

A házasság a kölcsönös önátadáson, elfogadáson alapuló interperszonális kapcsolat, ehhez elengedhetetlen, hogy a felek képesek legyenek bizalmi kapcsolat kialakítására. Ezen képesség kialakulása a korai gyermekkorban kezdődik, ha bármilyen okból nem tudnak kielégülni a kisgyermek jogos testi, érzelmi, viselkedési szükségletei, akkor a kötődés, amely szoros kapcsolatban áll az érzelmi fejlődéssel, az érzelmi szabályozással, sérül és az érzelmi kompetenciák csökkent mértéke a későbbiekben a társas kapcsolatok szegényességéhez vezet. Az elhanyagoló, bántalmazó családban felnőtt gyermekek elfordulnak az érzelmileg negatív helyzetektől, elnyomják magukban a distressz élményét és nem is adják jelét feszültségüknek a gondozó felé. Ez az érzelmileg potenciálisan veszélyesnek ítélt helyzet elkerülő stratégiához vezet, amely a fejlődés előrehaladásával generalizálódik és a gyermek érzelmefelismerésének, az érzelmek tudatosulásának és szabályozásának csökkent képességét okozza.⁴⁷

4. Pszichikai természetű okok miatti képtelenség a házasságra (1095. kánon 3. pont)

A CIC 1095. kánon 3. pontja szerint a házasság megkötésére képtelenek, akik pszichikai természetű okok miatt a házasság lényegi kötelezettségeit nem tudják vállalni.

Viták hatására került be az 1983-as CIC-be az idézett kánon. Az 1975-ös tervezet súlyos pszichoszexuális anomáliát értett alatta, meglehetősen körülhatárolva a kérdést. A mostani általános meghatározásba minden mentális probléma a legtágabb értelemben beletartozik.

A képtelenség abban rejlik, hogy képtelen felvállalni azt, amire a házasság természeténél fogva irányul, vagyis a felek javát, amelyről meg kell állapítanunk, hogy egy önálló, kizárólagos kapcsolatot jelent és így helyesen az egész élet sorsközössége a felek javának oldaláról vizsgálendő.⁴⁸

Olyan kötelezettségekről van a kánonban szó, amelyek a házasság fogalmából, lényegéből levezethetőek. Az illető személyek tudják, mire vállalkoznak házasságkötéskor, akarják is elkötelezni magukat egy életre szóló kapcsolatra, de később kiderül, hogy nem képesek a terhek viselésére, ebből következőleg azok vállalására sem. Csak a lényegi terhek vállalásáról van szó, mellékes terhekről nem. Lényegiek azok a kötelezettségek, amelyek a házasság lényegi tulajdonságaiból, vagyis az egységből és a felbonthatatlanságból, valamint a házassági beleegyezés tárgyának és magának a házasságnak a fogalmából adódnak. A pszichés képtelenség vonatkozhat a házastársi életközösségre, a házastársi aktusra, a házasság felbonthatatlanságára, a hűség megtartására is. Az ilyen személy lehet abszolút mértékben képtelen, aki eleve nem képes házasesületre; illetve lehet relatíve képtelen, aki csak a házastársával szemben nem képes normális házasesületre, a házassággal járó kötelezettségek vállalására. Maga a képtelenség azt jelenti, hogy valaki pszichés okból eleve nem képes teljesíteni, amit a házasságkötéskor vállal, nem képes teljesen átadni magát és elfogadni partnerét a házastársi életközösségre. Fontos megjegyeznünk, hogy nem szükségszerű, hogy a

⁴⁶ RR *coram* Bruno, 1988. november 25.

⁴⁷ F. LASSÚ, Kötődés és változatai 61-66.; VPB PB 1/2022 és 2/2022.

⁴⁸ RR *coram* Colagiovanni, 1990. január 23.

képtelenségnek belső indító okai legyenek, hiszen ennek lehet oka a neveltetés, vagy azok az életpéldák, amelyek alapján a személyiség elváltozik.⁴⁹

A szerzők álláspontja megoszlik abban, hogy mikor és milyen terjedelemben kell, hogy fennálljanak a pszichikai természetű okok. Egyesek szerint tartós és örökös képtelenség kell, hogy fennálljon, mások szerint elégséges, ha a házasságkötés pillanatában áll fenn a képtelenség. Ismét mások megkülönböztetik a lényegi terhek esetén a pozitív tettet kívánó és a tartózkodást feltételező kötelezettségeket. Pozitív tettek esetén gyógyíthatatlanság, negatív kötelezettség esetén gyógyítható állapot fennálltakor is képtelen lesz a személy a házasságra.⁵⁰

Castano felsorolja a lényegi kötelezettségeket és azok ellentétét, a pszichikai problémákat, amelyek ellentétesek a lényegi kötelezettségekkel.⁵¹ A lényegi kötelezettségek elsősorban olyan cselekedetek, amelyek önmagukban alkalmasak a házasság céljainak a megvalósítására, másodsorban a házasság lényegi tulajdonságai, továbbá idesorolhatók az élet- és szeretetközösség megteremtése, fenntartása és a valóban emberi együttélés lehetősége. Az ezekkel szemben álló pszichikai problémák pedig elsősorban az az antiszociális karakter, amely ellehetetleníti és elviselhetetlen teherré teszi a házaseletet, illetve a házastársak közötti lelki kapcsolat hiánya, valamint az összeférhetetlen karakterek találkozása.

Ahhoz, hogy a házasság érvénytelenségét okozza bármilyen jellegű pszichikai zavar, annak a házasságkötés pillanatában is fenn kell állnia, az értelem alkalmazását, vagy az életállapot megválasztására irányuló döntést súlyosan zavaró jellegűnek kell lennie, illetve olyannak, ami a házasság lényegi kötelezettségeiből fakadó feladatok teljesítését lehetetlenné teszi, nem pedig csupán megnehezíti.

A képtelenséget meg kell különböztetnünk a kizárástól, mivel a képtelenség esetén valaki nem képes a terheket vállalni, amíg kizárás esetén képes lenne rá, de valamilyen ok miatt mégsem ad érvényes beleegyezést, azt csupán színleli.⁵²

Ahhoz, hogy a házasság érvényes legyen, a feleknek képeseknek kell lenniük arra, hogy a házastársi életközösség lényeges követelményeit megvalósítsák. Olyan kötelezettségekről van a kánonban szó, amelyek a házasság fogalmából, lényegéből levezethetőek. Itt az értelem és akarat harmonikus együttműködésének hiányáról van szó. Felek tudják, ismerik a házassággal járó kötelezettségeket, terheket és szándékukban is áll azok teljesítése, de pszichikai okokból képtelenek azok teljesítésére. A szakirodalom a főbb pszichés anomáliák között említi a toxikus pszichózist is, amelynek egyik fajtája az alkoholizmus.⁵³ Az alkohol hatására meggyengül az értelem és az akarat közötti harmonikus együttműködés és ezért az alkoholista eleve képtelen a kötelezettségek teljesítésére. Senki sem ígérhet érvényesen valamit, különösen önmaga átadását, aminek nem ura. Ha mégis beleegyezését adja ahhoz, hogy átadja magát a másiknak és elfogadja a másikat, az alkoholistának ez a beleegyezése üres, hatástalan és érvénytelen,⁵⁴ hiszen lehetetlenre senki sem kötelezheti el magát.⁵⁵

⁴⁹ RR *coram* Colagiovanni, 1991. március 20.

⁵⁰ ERDŐ, Egyházjog 550.

⁵¹ CASTANO, Il sacramento del matrimonio 125–132.

⁵² KUMINETZ, Katolikus házasságjog 195.; VPB PB 4/2022.

⁵³ KUMINETZ, Katolikus házasságjog 199.

⁵⁴ RR *coram* Lanversin, 1983. november 19.

⁵⁵ CSORDÁS, Az alkoholizmus 117–120.

Az alkoholizmus kialakulásának okai között szereplő valamennyi pszichés problémát lehet értékelni ezen a percímen. A csökkent önbizalom, az önmagát kényeztető vagy éppen büntető ember, a szexuális problémákkal küzdő, feszültségeket rosszul viselő, rossz konfliktuskezelő képesség egyaránt szerepelhet okként. Ugyancsak kiválthatja az alkoholizáló életmódot, ha valaki zilált családi körülmények között nő fel, ha gyermekkorban nem alakul ki megfelelő kötődés a családon belül, felnőttként a személy képtelenné válik igazi interperszonális reláció kialakítására, mert bizalmatlan partnerével szemben és ezért a felelősséggel járó szituációk felvállalására és a stabil kapcsolatok kialakítására is képtelenné válik. Az alkoholista nem képes felnőtt korban sem kötődni senkihez, magát védtelennnek érzi, valós vagy vélt támadásokról azt hiszi, hogy egész létét veszélyeztetik.⁵⁶

Az 1095. kánon 3. pontja vonatkozásában az alkoholizusból fakadó beleegyezési képtelenség viszont egy kevésbé valószínű hipotézis. Napjaink rotai joggyakorlata megerősíti, hogy bizonyos típusú alkoholfüggőség nem teszi a személyt képtelenné a házasságkötésre. Ugyanakkor a képtelenség, hogy a személy tartózkodjon egy rossz szokásától, egyértelműen az alkalmatlanság egy formája.⁵⁷ Mindezekből világosan kitűnik, hogy ahhoz, hogy az 1095. kánon harmadik pontja alapján érvénytelen legyen a házasság, szükséges, hogy az alkoholista félnél már a kötés pillanatában fennálljanak az alkoholizmus azon tünetei, amelyek valóban képtelenné teszik a beleegyezésre.⁵⁸

Ahhoz, hogy a házasság érvénytelenségét okozza bármilyen jellegű pszichikai zavar, annak a házasságkötés pillanatában is fenn kell állnia, az értelem alkalmazását, vagy az életállapot megválasztására irányuló döntést súlyosan zavaró jellegűnek kell lennie, illetve olyannak, ami a házasság lényegi kötelezettségeiből fakadó feladatok teljesítését lehetetlenné teszi, nem pedig csupán megnehezíti. Igen gyakran ez a súlyos pszichikai anomália a felek javát érinti, azaz a *Gaudium et spes* 48. pontjában szereplő élet- és szeretetközösség kialakításának a lehetetlenségére vonatkozik. Ahhoz, hogy a felek házasságot kössenek és az egész életre szóló életközösséget hozzanak létre, a jog különféle képességek meglétét követeli meg, ezek közül az egyik leglényegesebb a valódi interperszonális kapcsolat kialakítására való képesség. Ehhez elengedhetetlen, hogy a feleknek legyen önbecsülésük, önbizalmuk, hiszen ezen tulajdonságok nélkül lehetetlenné válik a személy önátadása és a másik elfogadása. Amennyiben nem képes a személy egy legalább elviselhető közös élet kialakítására, reménytelenül nehéz, ha nem lehetetlen a közös élet.⁵⁹

Az egyházi bíróságok a Tanítóhivatalt követve a házasfelek közti kapcsolatot szigorúan kettejük életközösségeként írják le.⁶⁰ A házasság egy önálló, független, autonóm kapcsolatot jelent.⁶¹ Aki képtelen arra, hogy házastársával ilyen intim, kizárólagos kapcsolatot alakítson ki, az érvénytelenül házassodik. A pszichikai természetű okok közé sorolandó az anyától vagy apától való szokatlan, erős függés, amely meggátolja az egyén egészséges pszichés fejlődését. A normális emberi élet során a gyermeket jellemzi a függőség. A gyermek az, aki nem rendelkezik autonómiával. Ha felnőtt ember patológiás érzelmi függőségben szenved, akkor vagy túlzó érzelmi függőséget keres, vagy folytatja a gyermeki függőséget, és anyjában, apjában keres támaszt. Ha a házastársa helyére a

⁵⁶ HÁRSFAI, Az alkoholizáló életmód 125–134.

⁵⁷ RR *coram* Burke, 1993. december 2.

⁵⁸ VPB PB 3/2022.

⁵⁹ RR *coram* Turnaturi, 1997. január 31.; VPB PB 2/2022.

⁶⁰ RR *coram* Lefebvre, 1969. március 1.

⁶¹ RR *coram* Pompedda, 1988. április 11.

szüleit teszi, akkor nem tud a házastársával normális interperszonális relációt kialakítani.⁶² Ezen esetekben a felek között nem jön létre a házasságra jellemző intim kapcsolat, mivel az anya, vagy az apa veszi át az irányító szerepet, ezért nem is jut el a pár az önálló család kialakításának a lehetőségéhez, hiszen mindig a szülő kedve szerint kell, hogy irányítsák az életüket.

5. A házassági beleegyezés színlelése (1101. kánon 2. §)

Jogvélelem szól amellett, hogy a lélek belső beleegyezése megegyezik azokkal a szavakkal vagy jelekkel, amelyeket a házasságkötéskor alkalmazunk.⁶³ Azonban ha egyik vagy mindkét fél pozitív akarati cselekedettel kizárja magát a házasságot vagy a házasságnak valamilyen lényeges elemét vagy a házasság valamelyik lényegi tulajdonságát, akkor érvénytelenül köt házasságot (1101. kánon 2. §). A kánon második szakasza szerinti házasságkötést színlelésnek (*simulatio*) nevezzük. Ezen esetekben a házasságkötéskor a felek szóval, vagy azzal egyenértékű jelekkel kifejezik házassági akaratukat, amellyel kapcsolatban a kánon első paragrafus, illetve az 1060. kánon értelmében kötelesek vagyunk feltételezni, hogy belső szándékuk megegyezik a házasságkötéskor tett kijelentésükkel. Bizonyos esetekben azonban előfordul, hogy akár mindkét, akár az egyik fél valójában mást akar, mint amit a házasság megkötésekor kifejezésre juttatott. Ezt a magatartást nevezi a kánonjog színlelésnek.

A színlelés akkor teszi érvénytelenné a házasságot, ha egyik vagy mindkét fél pozitív akarati cselekedettel kizárja a házasságot. A kizárásnak pozitív akarati tettnek kell lennie, tehát nem elég a megfelelő elem, tulajdonság vagy a házasság akarásának pusztán hiánya, hanem olyan akarat szükséges, amely éppen ezek valamelyike ellen irányul, vagy olyan dolog mellett kötelezi el magát, ami ezekkel összeegyeztethetetlen. A színlelő akarati aktus lehet kifejezett vagy bennfoglalt, tehát nem kell a házasság megkötésekor tudatosnak lennie, elég, ha a fél alapmagatartását meghatározó módon jelen van.

Teljes színlelésről akkor beszélhetünk, ha valaki az egész házasságot vagy magát a házasságot zárja ki. Ilyenkor általában a színlelő a házasság révén valamilyen más célt akar elérni. Olyan akarat kell a színlelésben, amely valóban a házassággal ellentétes, tehát egy biztos döntésnek a gyümölcse; nem pedig valami hiányos vagy spontán akarat, amelyben semmilyen meggyőződés és a házassággal szembeni ellenérzés nincs. A joggyakorlat és a doktrína hangsúlyozza, hogy aki színlel, az azt akarja, hogy ne legyen házasság a szertartásból. Tehát ahhoz, hogy színlelésről beszéljünk, nem elég a házassági szándék hiánya, hanem szükséges a kizáró szándék megléte.⁶⁴

Aki teljesen színleli a házasságot, annak nem jelent semmit a konszenzus kinyilvánítása, csak formalitásnak tekinti azt. Az akarati aktusában nincs benne az elköteleződés szándéka, mert vagy kizárja, vagy nem foglalja bele azt a konszenzusba, mivel a házasságtól idegen vagy éppen azzal ellentétes célt akar megvalósítani. Tehát számára a házasság nem cél, hanem eszköz. Ezért az ilyen beleegyezés, amelyből hiányzik a házasság specifikus tárgya, nem csak érvénytelen, hanem nem létező házasság is, mivel hiányzik a létesítő oka.⁶⁵

⁶² FAÍLDE, Manual de Psiquiatria forense canónica 85.

⁶³ CIC 1101. kán. 1. §

⁶⁴ GIACCHI, Il consenso nel matrimonio canonico 92.

⁶⁵ ABATE, Il matrimonio nella nuova legislazione canonica 57–58.

A joggyakorlat egyértelművé tette a teljes színlelés néhány megjelenési formáját. Ilyen, amikor valaki kifejezetten elutasítja a másikat, mint házastársat, ha valaki semmilyen házasságot nem akar kiszolgáltatni. Akkor is teljesen színlelik a házasságot, amikor az esküvői szertartást eszközként használják fel arra, hogy a házassági élettől, valamint annak jogaitól és kötelességeitől teljesen eltérő célt valósítsanak meg, s amelyeket nem is akarnak vállalni.⁶⁶

A *Rota Romana* joggyakorlata szerint a színlelés bírósági kimondásához három tényező szükséges egyszerre, tehát konjunktív feltételekről van szó: 1. a színlelő bíróság előtt, és különösen azon kívüli kijelentése, amelyet hitelt érdemlő tanúk előtt tett, a kánoni eljárás szempontjából nem gyanús időben. Ez a vallomás azért szükséges, mert a színlelés a lélek belső cselekménye, amelyet csak a színlelő megnyilatkozásaiból lehet megismerni; 2. a színlelés súlyos és arányos oka, ami a házasságkötés okától jól megkülönböztethető. Senkiről sem vélelmezhető, hogy egy ilyen nagy jelentőségű ügyletben megfontolás nélkül, vagy esetlegesen akarjon cselekedni; 3. a házasságkötés előtti és utáni körülmények, amelyek nem csupán hihetővé, hanem valószínűvé teszik a színlelést.⁶⁷

5.1. Részleges színlelés

Ha valaki a házasság valamelyik 1./ lényeges elemét (a/ a teljes élet közössége, b/ hűség, c/ a felek java, d/ gyermek nemzése és nevelése vagy) vagy 2./ lényegi tulajdonságát (a/ egység, b/ felbonthatatlanság) kizárja, részleges színlelésről (*simulatio partialis*) beszélünk.

5.1.1. Termékenység

A termékenység a házastársi szeretet jele és gyümölcse, eleven bizonyosága annak, hogy a házastársak kölcsönösen és teljesen átadták egymásnak magukat. A házastársi szerelem helyes gyakorlása és ennek megfelelően az egész családi élet – a házasság egyéb céljainak háttérbe szorítása nélkül – arra irányul, hogy a házastársak legyenek készek bátran együttműködni a *Teremtő* és *Megváltó* szeretetével, *Aki* általuk gyarapítja és gazdagítja Családját.⁶⁸ Ezen tanításból is világosan látszik, hogy aki beleegyezéséből kizárja a gyermek javát, az nem akarja teljesen átadni magát házastársának, és bizonyos értelemben magát az egész keresztény házasságot is elutasítja.

A joggyakorlat szerint ritka a gyermek kizárása, ám bár a jövőben úgy tűnik, hogy ennek a száma emelkedni fog. Bizonyítása sem egyszerű, hiszen ismerni kell a kizárás okát. A gyermek java kizárásának a jelei mindenesetre általában a következők: félelem, hogy a gyermek súlyos betegséggel születik; félelem valami jövőbeli bajtól, amely a gyermeket érheti; a saját szabadság élvezésének a vágya; ellenérzés a gyermek okozta kellemetlenséggel szemben; meggyőződés, hogy a gyermek erőn felüli terhet ró az emberre; a szeretet hiánya vagy éppen ellenséges érzület a házastárssal szemben; a házassági életközösség felbontásához való jog fenntartása; korábbi, más személytől származó gyermek léte; ellenérzés a gyerekekkel szemben; és a saját haszon egoisztikus vágya.⁶⁹

⁶⁶ VPB PB 4/2022.

⁶⁷ RR *coram* Funghini, 1997. január 29.

⁶⁸ Familiaris consortio 28.

⁶⁹ KUMINETZ, Katolikus házasságjog 222–223.

Megjegyzendő, hogy a gyermeknemzés, amely az élet továbbadására való nyitottságot jelenti, lényegi eleme a házastársi kapcsolatnak, és mint ilyen, nem zárható ki a valódi házassági beleegyezésből. Ez azonban nem a házasság egyik lényegi tulajdonsága, hanem a házastársi szövetség egyik célja (1055. kán.). Fontos hangsúlyoznunk ugyanakkor, hogy az utódok hiánya nem teszi érvénytelenné a házasságot (1084. kán. 3. §), mert a gyermekhez való jog nem a házassági jog eleme, ezért helytelen gyermekhez való jogról beszélni.

5.1.2. A házasfelek java

A felek java új semmisségi cím a kánonjogban. A *bonum coniugum* fogalmának bevezetése jelenti az egyik legkiemelkedőbb újdonságot a hatályos kódexben. A kifejezést először XII. Piusz pápa használta, ő akkor a házasfelek személyi tökéletesedését értette alatta. A *Gaudium et Spes* 48. pontja a házasfelek emberi és természetfeletti fejlődésére utal: „a férj és a feleség személyük és tevékenységük bensőséges kapcsolatában egymás kölcsönös segítségére és szolgálatára vannak, egységüket átéli, és egyre szilárdabban érzik magukénak [...] És teljesítvén házastársi és családi kötelességeiket [...] halad előre egyéni tökéletesedésük és egymás kölcsönös megszentelése.” A világiak apostoli küldetéséről szóló zsinati dekrétum pedig így fogalmazza meg a házasság természetfeletti célját: a keresztény hitvestársak egymás, gyermekeik és a család egyéb tagjainak üdvösségére a kegyelem munkatársai és a hit tanúi.⁷⁰ Ezen és más egyéb tanítóhivatali megnyilatkozások alapján dolgozták ki az évek során az egyházi bíróságok *bonum coniugum* tartalmát. Elutasítása azoknak az elemeknek a kizárásán alapszik, amelyek a *mutuum adiutorium* megvalósulását segítik elő, s önmagukban nem képeznek semmisségi címet, de ha kizárják, vagy elutasítják azokat, akkor gyakorlatilag meggátolják a másik fél kiteljesedését, a felek kölcsönös befogadását, ami elengedhetetlen a teljes életközösség megvalósulása szempontjából.⁷¹ A felek javának, azaz az élet- és szeretetközösségének a kizárását illetően fontos megjegyeznünk, hogy a házastársi szeretet és élet bensőséges közösségét a Teremtő alapította és vette körül törvényeivel, ezért a házasság nem pusztán emberi intézmény, hanem az üdvösség privilegizált helye, ahogy ezt a II. Vatikáni Zsinat is tanítja: a személy, valamint az emberi és a keresztény közösség üdvössége szorosan összefügg a házastársi és családi közösség jó állapotával.⁷²

Az 1055. kánon a házasság céljai között tünteti fel a felek javát, ezért azt lényegi elemnek kell tekintenünk. Tekintettel a kifejezés teljesen új jellegére a kódexben, a *bonum coniugum* kánonjogi tartalma természetesen módon még vita tárgya a jogtudósok között. Ahogy azt II. János Pál pápa 1998-ban a *Rota Romana* előtt tartott audienciájában is megfogalmazta: a felek javának terjedelme és annak szoros értelemben vett kánonjogi tartalmának a meghatározása az egyik legnagyobb értelmezési kérdések közé tartozik, ezért még mélyebb vizsgálatot igényel.⁷³ A joggyakorlat az idők során különbözőképpen értékelte a felek javát, annak pontos tartalmát keresve. Eszerint a lényegi jogok és kötelességek egyikét jelenti. Mások szerint a házasság hagyományos javait, illetve a *ius in corpus*-t, azaz a testhez való jogot, vagy a házasság intézményes célját, amely mint ilyen kívül esik a házasság lényegén. Ismét mások szerint a *ius ad vitae communionem*-et, azaz az életközösséghez való jogot

⁷⁰ II.VZS AA 11.

⁷¹ MUSSELLI, L'esclusione del „bonum coniugum” come caso di simulazione parziale 83.

⁷² GS 47.

⁷³ L'Osservatore Romano, 1998. január 19. 2.

jelenti, illetve más felfogás szerint ez esetben a lényegi terhek vállalására való képtelenség egyik formájával állunk szemben. Mindenesetre ezen esetben a házasság olyan javáról van szó, mely a felek személyes tökéletesedését jelenti és azokat a kötelezettségeket foglalja magába, amelyek nélkül morális értelemben véve lehetetlen lenne a személyek bensőséges közössége. Amennyiben súlyos hiányosság fedezhető fel a személyek és a cselekedetek integrációjában, úgy lehetetlenné válik az élet- és szeretetközösség.⁷⁴

A joggyakorlat a következő tényállások esetére alkalmazza felek javának a kizárását: ha valamelyik fél elutasítja az érzelmi integrációt fizikai és szexuális szinten is; ha valaki csak azért házasodik, hogy megszabaduljon egy rossz, beteges családi körülménytől, s a házastársától megtagad minden érzelmi és testi közeledést; ha valamelyik fél csak azért házasodik, hogy gyermeke legyen, de a házastársa iránt közömbösen akar viszonyulni; ha megtagadja partnerétől az együttélést, együttlakást; vagy ha szeretet nélkül, gyűlöletes körülmények közt akar élni házastársával; illetve ha hiányzik a másik fél irányában még a minimális alapvető hajlandóság is a személyes szinten való segítségre és szolgálatra.⁷⁵

5.1.3. A házasság felbonthatatlansága

Az *exclusio indissolubilitatis* esetében legalább az egyik fél fenntartja magának a jogot, hogy bizonyos körülmények között társát elhagyva új kapcsolatot létesítsen. A férfi és a nő házassági egysége fölbonthatatlan.⁷⁶ Minden házasság, tehát a szentségi és a természetjogi is belső felbonthatatlansággal rendelkezik, így a felek a megkötött házasságukat nem képesek felbontani saját elhatározásukból. A felbonthatatlanság a házasságnak egy lényeges tulajdonsága, ezért aki – akár abszolút, akár feltételes értelemben vett – felbontható házasságot akar kötni, az nem az *Isten* akarata szerinti házasságra mond igent, s így érvénytelenül köt házasságot. Ahhoz, hogy a kötelék ne jöjjön létre, szükséges, hogy a házasságkötés előtt, illetve a konszenzus megadásakor meglegyen a felbonthatatlanságot kizáró akarat. Így, ha valaki határozott ideig tartó házasságot akar kötni, vagy próbaházasságot, illetve előre elhatározza, hogy új házasságot fog kötni, akkor érvénytelen a beleegyezése, mint azt a *Rota Romana* egyik neves bírója is megfogalmazta: aki a szoros értelemben vett felbonthatatlanságot kizárja, az fenntartja magának a jogot, hogy önhatalmúlag megszüntesse a köteléket, s visszakapja teljes szabadságát. Továbbá fenntartja a polgári bontás lehetőségét is a maga számára.⁷⁷

A felbonthatatlanság kizárásának a bizonyítása nem egyszerű feladat. Meg kell vizsgálni az illető vallási elköteleződését, a családi hátterét, azt, hogy miként viszonyult a környezete a bontás intézményéhez. Fontos bizonyíték lehet a személyes hozzáállása a kánoni házassághoz, hiszen, ha ő maga nem akarta kifejezetten az egyházi szertartást, megelégedett az együttéléssel, vagy a tisztán polgári házassággal, utalhat arra, hogy valóban kizárta a házasság felbonthatatlanságát. Szintén jelezheti a színlelését az, hogyan viszonyult a párkapcsolati nehézségekhez, hiszen aki igyekezett

⁷⁴ KUMINETZ, Katolikus házassági jog 224.

⁷⁵ VPB PB 1/2022.

⁷⁶ KEK 1614.

⁷⁷ STANKIEWITZ, La simulazione del consenso per l'esclusione dell'indissolubilità 662–667.

ezen problémákat megoldani, az valószínűleg stabilitásra törekedett, tehát nem zárta ki pozitív akarati cselekedettel a házasságnak ezen lényegi tulajdonságát.⁷⁸

5.1.4. A házasság egysége: a házastársi hűség

A hűség mint házastársi jog és kötelezettség, a házasfelek közötti kizárólagos, teljes és kölcsönös összetartozásának kifejeződése, amelynek értelmében a felek megfosztatnának attól, ami a jog szerint megilleti őket, ha egy harmadik személy részt venne abban, amit ők maguk között az igazság jegyében teljesen adnának egymásnak. Ez a kölcsönös összetartozásnak a teljessége az a közös jó, amely közöttük kizárólagos kell legyen: ez a jog és kötelezettség a házassági hűség. Kizárja a *bonum fidei*-t az, aki a házastársi kapcsolat egyetlen és kizárólagos voltát nem fogadja el, akár poligámiára irányuló pozitív szándékkal teszi ezt úgy, hogy egy harmadik személynek akarja a házaseletet adni, akár úgy is, hogy olyan körülményt teremt, hogy a saját házastársával ne tudja megélni a házaseletet. Mindkét esetben a házasság egységének lényegét zárják ki. Aki egy időben a házaseletét több személynek is átadja, az mindenkinek csak egy részét adja, senkinek nem adja magát egészen.⁷⁹

A hűség megfelel a házasság lényegi egységének, és utal a kötelék egységére, valamint magában foglalja a felek egymás testéhez való kizárólagos jogát. Mint azt *Masala* egy rotai ítéletében megállapítja, nem nevezhetjük házasságnak azt, amikor valaki a házasságkötés szertartásában elfogadja a másik féltől házastársi cselekedethez való kizárólagos jogot, ugyanakkor fenntartja magának azt a lehetőséget vagy jogot, hogy ő szexuális kapcsolatot létesítsen más férfiakkal és nőkkel, vagy ugyanezt a másik félnek megengedi. Ilyen esetben az illető nem vállalja a felbonthatatlan kötelék kötelezettségét.⁸⁰

6. Konklúzió

A fenti rövid elemzés arra volt alkalmas, hogy bemutatásra kerüljön a három leggyakrabban alkalmazott percím. Természetesen ezek nem kizárólagosak, nagyrítkán más perciók is előfordulnak az általában ügyvédek segítségével megfogalmazott keresetlevelekben, ennek ellenére a bírói tanács elnöke, miután megismerte a tényállást, a felperesi előadás, esetleg az alperesi érdemi ellenkérelem vagy alperesi észrevételek alapján, az esetek döntő többségében ebből a három percióból választ. A jelenlegi peres eljárásban a bírói tanács számára komoly lelkiismereti teher, hogy az alperesek a perben csak nagyrítkán vesznek tevőlegesen részt, gyakorta távol maradnak. Így a per kontradiktórus jellege vész el, ezzel így egyedül a házassági kötelék védőjére helyezve annak terhét, hogy a keresetlevéllel szemben megfogalmazza az ellenérdekeltség indokait. Ezek viszont már inkább a bizonyítékokra épülnek, kevésbé a felek perfelvételi előadására. Mindenesetre a bírósági tevékenység hatékonyságát nagyban befolyásolja az egyházi bíróságok társadalmi tekintélye vagy annak sajnálatos hiánya, ezáltal a felek és tanúik együttműködési hajlandósága.

⁷⁸ VPB PB 5/2022 és 19/2021.

⁷⁹ BURKE, Il contenuto del „bonum fidei” 658-660.; VPB PB 2/2022.

⁸⁰ RR *coram* Masala, 1985. március 5.

Felhasznált irodalom és források

- ABATE, Antonino: Il matrimonio nella nuova legislazione canonica. Brescia 1985
- BURKE, Cormac: Il contenuto del „bonum fidei”. *Apollinaris* 1991/3–4. sz. 658–660.
- CASTANO José Fernández: Il sacramento del matrimonio. Roma 1991
- CSORDÁS Eörs: Az alkoholizmus, mint a házasságkötés terheinek vállalására való képtelenség oka. *Kánonjog* 1999/1. sz. 117–120.
- ERDŐ Péter: *Egyházjog*. Budapest 2003
- F. LASSÚ Zsuzsanna: Kötődés és változatai a szülő mentális sérülékenységének kontextusában In: F. LASSÚ Zsuzsanna (szerk): *Gyermekek mentálisan sérülékeny családokban*. Budapest 2011
- FAÍLDE, Juan José García: *Manual de Psiquiatría forense canónica*. Salamanca 1991
- GIACCHI, Orio: *Il consenso nel matrimonio canonico*. Milano 1968
- HÁRSFAI Katalin: *Pszichopatológia a bíróságon*. Budapest 2010
- HÁRSFAI Katalin: Az alkoholizáló életmód hatásának figyelembevétele a házassági beleegyezés vizsgálatánál. *Kánonjog* 2007/9. sz. 125–134.
- KUMINETZ Géza: *Katolikus házasságjog*. Budapest 2022
- L'Osservatore Romano*, 1998. január 19.
- MUSSELLI, Luciano: L'esclusione del „bonum coniugum” come caso di simulazione parziale. *Il Diritto Ecclesiastico* 1995/106. sz. 82–86.
- MÜLLER, Ludger: *Sakramentenrecht II. Eherecht*. Paderborn 1992
- STANKIEWICZ, Antoni: La simulazione del consenso per l'esclusione dell'indissolubilità. *Ius Ecclesiae* 2011/13. sz. 653–671.
- SZUROMI Szabolcs Anzelm: *Egyházjogi metodológia*. Budapest 2011
- VILADRICH, Pedro Juan: Capítulo IV Del consentimiento matrimonial in *Comentario Exegetico al Código de Derecho Canonico, III/2.*, Pamplona 2002. 1215–1449.
- ZUANAZZI, Gianfrancesco: *Psicologia e psichiatria nelle cause matrimoniali canoniche*. Vatican 2006

Rövidítések

- AA – Apostolicam auctoritatem, zsinati határozat a hívek apostolkodásáról (1965)
- Amoris Laetitia – Ferenc pápa apostoli buzdítása a családban megélt szeretetről (2016)
- CIC – Codex Iuris Canonici (1983)
- coram* – melyik előadóbíró előtt folyt az adott bírósági eljárás
- Familiaris consortio – II. János Pál pápa apostoli buzdítása a keresztény család feladatairól a mai világban (1981)
- GS – Gaudium et spes, lelkipásztori konstitúció az egyház és a mai világ viszonyáról (1965)
- KEK – a Katolikus Egyház Katekizmusa (1992)
- LG – Lumen gentium, dogmatikai konstitúció az egyházzól (1964)
- II.VZS – II. Vatikáni Zsinat (1962-1965)
- RR – Rota Romana, az Apostoli Szentszék Legfelsőbb Bírósága, Róma
- VPB – Váci Püspöki Bíróság